

Cơm Nguội

Tiêu Tử

Ông già đó lái xe đưa hai thằng cháu nội sáu bảy tuổi đi ăn MacDonald's. Bữa nay chúa nhật, vợ chồng thằng con ông không có đi làm, nhưng vì phải đi dự đám cưới của một người bạn vào buổi trưa nên thằng con ông nhờ ông đến nhà vừa giữ nhà vừa trông chừng hai đứa nhỏ. Nó đã điện thoại cho ông hôm tuần trước để... "xí chỗ" bởi vì nó biết hai đứa em của nó lâu lâu cũng nhờ ông làm như vậy. Nhà ông chỉ cách nhà của các con ông có ba bốn chục phút xe hơi – nếu xa lộ không bị kẹt – nên việc đi lại không gây nhiều phiền phức. Ông sống một mình, thành ra khi đứa con nào cần, gọi ông là ông "ừ"! Trừ phi ông đã hẹn lỡ với mấy ông bạn già đi đánh bài ở nhà ông nào đó, hay đi ăn phở ở khu 13 chợ tàu Paris...

Giữ hai đứa cháu đến bốn giờ chiều vẫn chưa thấy cha mẹ chúng nó về. Giờ này phải cho chúng nó ăn cái gì – quen giữ mấy đứa cháu nên ông rành thông lệ đó. Ông đề nghị đưa chúng nó đi ăn MacDo's, hai đứa vỗ tay nhảy cẫng reo mừng. Vậy là ông chở chúng nó đi, sau khi viết ít chữ để lại trên bàn ăn cho vợ chồng thằng con ông biết.

Nhà hàng nằm ngoài đồng nên có sân chơi rộng lớn với nhiều đu và cầu tuột. Giờ này thật đông khách, nhứt là trẻ con. Nhờ có bãi đậu xe mênh mông nên ông già không phải khó khăn tìm chỗ. Vừa xuống xe, hai thằng nhóc chạy thẳng ra sân chơi. Ông già nói với theo bằng tiếng Việt:

- Hai đứa muốn ăn cái gì để ông nội lấy.

Hai đứa không quay đầu lại nhưng nói to bằng tiếng Pháp:

- Hamburger và coca.

Ông lại hỏi:

- Không lấy happy meal hả?

Hỏi như vậy, vì thông thường trẻ con hay lấy món đó để có đồ chơi. Tụi nhỏ vừa trèo lên cầu tuột vừa nói lớn bằng tiếng Pháp:

- Không! Cái đó của con nít!

Ông bật cười, vừa chửi thảm "cha tụi bây" vừa bước vào trong. Nói đùa một lúc rồi ông mang mâm đồ ăn ra ngồi ở một cái bàn ngoài sân dưới nắng, cho ấm. Hai thằng cháu nội của ông đang chơi cầu tuột, la hét bằng tiếng Pháp, om sòm. Trong đám trẻ tóc vàng, chúng nó tóc đen mắt hí nên dễ thấy. Ông nhìn theo tụi nó trèo lên tuột xuống, chen chúc với bầy tây con mà ông thấy thương.

Hai thằng cháu nội của ông chỉ hiểu chớ không nói được tiếng Việt. Tiếng Việt, tụi nó nói được có hai tiếng "ông nội". (Đó là bây giờ, sau khi được ông sửa nhiều lần. Chớ hồi còn bốn năm tuổi, tụi nó gọi ông bằng "ông nại", nghe thấy cười lắm!) Thành ra, trong đối thoại giữa ông cháu, tụi nó nói tiếng Pháp, còn ông thì dùng tiếng Việt. Ông nghĩ: "*Cứ bắt tụi nó phải nghe tiếng Việt, kẻo không chúng nó sẽ quên. Rồi mình sẽ đóc thúc ba tụi nó đưa tụi nó đi học nói và học viết nữa*".

Một lúc sau, thấy hai đứa nhỏ chơi đủ lâu, ông đứng lên vẫy tay gọi:

- Tí! Tú! Lại ăn nè!

Tụi nhỏ còn ráng tuột thêm hai lần nữa rồi mới chạy vào, mặt mày đỏ ửng, mồ hôi mồ kê. Ông nói:

- Vô toa-lét rửa tay rửa mặt rồi ra ăn.

Hai đứa gật đầu nhưng vẫn cầm ống hút chọc lủng nắp ly giấy, hút vài ngụm coca trước khi hí hửng đi vào bên trong. Ông mỉm cười nhìn theo mà nghe tình thương dào dạt trong lòng... Ông nhớ lại ở bên nhà hồi xưa, hồi thời mà cha chúng nó bằng tuổi chúng nó bây giờ, ông cũng hay dẫn đi "ăn cái gì" lúc bốn năm giờ chiều chúa nhật. Mà ở Việt Nam đâu cần phải lái xe đi cả chục cây số như ở xứ Pháp này. Cứ thả bộ ra đầu ngõ là có đủ thứ để "bỏ bụng": cháo lòng, mì, phở, v...v... Hồi đó, khi được dẫn đi ăn, cha chúng nó cũng có bộ mặt hí hửng giống như tụi nó bây giờ. Vậy mà cũng đã gần bốn chục năm...

Hai đứa nhỏ trở ra ngồi vào bàn ăn hamburger. Thằng lớn, tên Tí, để ý thấy ông nội không có hộp MacDo's nào hết, bèn hỏi:

- Ông nội không ăn gì à?

- Không, ông không có đói.

Ông cầm cái ly giấy đựng cà phê đưa lên:

- Ông uống một cái cà-phê là đủ rồi.

Thằng nhỏ, tên Tú, chen vào, miệng còn ngòm ngoàm hamburger:

- Mấy người già kỳ cục lắm! Ăn uống không giống ai hết!

Thằng anh rầy:

- Nói bậy ! Mà nói như vậy là không có lễ độ!

Rồi nó lên giọng người lớn để dạy em, nói chậm rãi:

- Người ta nói: mấy người lớn tuổi không biết cách ăn uống. Mà hiểu chưa?

Ông bật cười, chửi đổng “Cha mày”! Thằng Tí không hiểu tiếng chửi đó nên hỏi:

- Ông nội nói cái gì vậy? “Cha mày” là nghĩa gì?

Ông đưa tay gãi cổ, tìm cách giải nghĩa:

- Ờ...ông muốn nói... Nghĩa là... Nghĩa là...

Thấy ông nội nó có vẻ gặp khó khăn trong tiếng Việt, thằng Tí đề nghị:

- Ông cứ giải nghĩa bằng tiếng Pháp đi, có lẽ dễ hơn đó!

Ông gật đầu, nói bằng tiếng Pháp:

- Ông muốn nói rằng...muốn nói rằng là... con dễ thương!

Thằng nhỏ mỉm cười, vừa gật gật đầu vừa hí hửng nói:

- Merci! Merci!

Thấy thương quá, ông chồm qua mặt bàn hôn lên má phình phính của nó. Thấy vậy thằng em đòi:

- Còn con! Còn con!

Ông bèn đưa tay ôm hai cái đầu cụng lại rồi hôn chúng nó trơ trất. Hai đứa rụt cổ cười lên hắc hắc. Trong khoảnh khắc đó, ông già cảm thấy không còn sự sung sướng nào bằng...

Ăn xong, thằng Tí xin phép ông nội cho tụi nó tiếp tục chơi một lúc nữa. Ông vén tay áo nhìn đồng hồ rồi gật đầu. Hai đứa nhỏ vừa chạy đi vừa nói nửa tiếng tây nửa tiếng ta: “Merci ông nội!”. Ông mỉm cười nhìn theo một lúc rồi mới đi vào bên trong lấy thêm một ly cà phê.

Ngồi vào bàn, ông vừa nhắm nhĩ vừa nhớ lại thời ông còn nhỏ. Hồi đó, ông ở dưới quê với bà ngoại. Chiều nào đi học về, cũng bước vào bếp bốc một cục cơm nguội to bằng nắm tay rồi ra ngồi ngoài hiên ăn với miếng đường mía màu nâu sậm đen nhỏ bằng ngón chân cái. Vậy mà sao ngon vô cùng! Và ngày nào cũng vậy. Hễ nghe đống – ngoài hai bữa cơm chánh – là cứ vô bếp lục cơm nguội. Lúc nào nấu cơm, bà ngoại cũng nấu nhiều. Bà nấu trong cái nồi đất và không biết nấu cách nào mà khi nguội cơm dính vào nhau chớ không rời. Cho nên chỉ cần cầm chiếc đũa bếp xắn xuống một cái là có ngay một cục cơm gọn bân! Nồi cơm nguội luôn luôn nằm trên đầu ông táo. “Để kiến đừng bò vô, vì kiến sợ tro bếp”. Hồi đó nấu bếp bằng củi nên bếp đầy tro. Lâu lâu, bà ngoại có hốt tro đổ bớt, nhưng vẫn chừa lại một lớp dày để giữ than cho âm ỉ dùng “ghế” nồi cơm. Bà giải nghĩa: “*Sôi vừa cạn nước là đập tắt lửa ngọn rồi cời than với tro ra khỏi chum ông táo, bắc nồi cơm xuống đặt lên đó cho gạo nở. Như vậy kêu là ghế nồi cơm. Nấu cơm ngon hay không ăn thua ở cái chỗ biết ghế hay không biết ghế. Chỉ có vậy thôi!*”. Bà coi chuyện nấu cơm trong nồi đất và bằng lửa củi là chuyện dễ ợt. Điều quan trọng đối với bà ngoại là phải nấu dư dư ra một chút. “*Cho thằng nhỏ nó có cơm nguội nó ăn*”. Nói như vậy chớ thỉnh thoảng bà cũng cho “thằng nhỏ” một khúc khoai mì hay một củ khoai lang...những thứ không phải hiếm – nhứt là ở vùng quê – nhưng vì nhà nghèo nên những thứ như vậy cũng trở thành hiếm hoi cho lúc đói lòng của “thằng nhỏ”...

Nghĩ đến đó, ông già buông tiếng thở dài. Sao mà có thể nghèo như vậy được? Bà ngoại chỉ có mấy nọc trâu, vài hàng cau, đôi ba cây ổi cây mít... Ngàn đó thứ chỉ đủ cho hai bà cháu có hai bữa cơm rau khô mắm hằng ngày. Vậy mà bà ngoại cũng ráng nuôi cho ông đi học. “*Cái thứ mớ coi, Trời bù cho cái khác. Thằng nhỏ sáng dạ học giỏi, bắt nó ở nhà chăn trâu sao đành*”. Vậy là ông phải cắp sách đến trường như mọi đứa trẻ khác và chiều về nếu không có củ khoai thì vẫn còn có nồi cơm nguội... Thành ra, cơm nguội đối với thằng nhỏ nghèo là ông hồi đó, lúc nào cũng có giá trị như hamburger của hai thằng cháu nội của ông bây giờ. Còn hơn thế nữa là nhờ có cơm nguội mà ông đã đi hết bậc tiểu học một cách trơn tru rồi sau đó thi đậu học bổng vào trường lớn ở Sài Gòn, cũng dễ dàng như bà ngoại nấu cơm trong nồi đất!

Ông già vén tay áo xem đồng hồ rồi đứng lên gọi:

- Tí! Tú! Về, tụi con!

Hai đứa chạy lại mang mâm hộp không ly không dĩa vào trong rồi theo ông nội chúng nó ra xe.

Về đến nhà thì ba mẹ của hai thằng nhỏ cũng đã về rồi. Ba chúng nó hỏi bằng tiếng Việt:

- Tụi con đi chơi có vui không?

Hai đứa gật đầu. Thằng Tí giành nói:

- Ông nội cho tụi này chơi cầu tuột, chơi đu, lâu thật lâu. Đã luôn!

Ba chúng nó quay sang ông già:

- Tụi nó có ngoan không, ba?
- Ngoan chớ. Dễ dạy lắm.

Mẹ chúng nó vừa đưa cho mỗi đứa một cái bánh sô-cô-la vừa nói bằng tiếng Pháp:

- Mẹ tưởng tụi con không có đi ra ngoài nên mẹ mua bánh cho tụi con đây.

Hai đứa vừa ôm mẹ hôn vừa nói “Cám ơn! Cám ơn!” tí lia. Thằng Tú bê cái bánh của nó ra làm hai rồi đưa phân nửa cho anh nó:

- Ăn với Tú nè! Để dành cái bánh của Tí lát nữa ăn!

Thằng anh vui vẻ cầm lấy phần bánh nói “merci” rồi vừa hôn lên má em vừa nói bằng tiếng Việt:

- Cha mày!

Mẹ nó giật mình, tròng mắt, la lên bằng tiếng Pháp:

- Tí ! Sao con chửi nó?
- Con đâu có chửi. Con nói nó dễ thương mà!
- “Cha mày” là tiếng chửi đó!
- Hồi nãy, ông nội nói “cha mày là dễ thương”!

Ông già bật cười trong lúc mọi người đều ngạc nhiên nhìn ông không hiểu. Ông nói:

- Ờ ! Hồi nãy ba có giải nghĩa như vậy khi thằng Tí nói một câu dễ thương. Thật ra, hai tiếng đó tùy trường hợp và tùy cách nói mà thành tiếng chửi hay tiếng mừng yêu, tụi con hiểu không?

Mẹ chúng nó quay sang hai con, nói bằng tiếng Pháp:

- Tiếng đó chỉ có người lớn mới có quyền dùng thôi. Tụi con không được nói, nghe chưa?

Thằng Tí gật đầu, rồi vừa kéo thằng em đi vào trong vừa cầu nhàu:

- Ồ... tiếng Việt Nam rắc rối quá!

Mấy người lớn nhìn nhau mỉm cười. Ông già nói, giọng nghiêm trang:

- Ba nghĩ tụi con nên sắp xếp thì giờ để chờ tụi nhỏ đi học nói và học viết tiếng Việt. Ở Paris thiếu gì chỗ dạy. Ngoài ra, ba cũng muốn nhắc tụi con thường xuyên nói tiếng Việt với chúng nó thay vì dùng tiếng Pháp. Để cho chúng nó đừng quên. Mình đi lưu vong, bỏ hết mất hết. Chỉ còn có tiếng nói mang theo mà cũng để cho mất luôn...thì mình sẽ thành ra cái giống gì, hả các con?

Giọng ông già bỗng như nghẹn lại. Ba mẹ tụi nhỏ chừng như xúc động, làm thinh. Yên lặng một lúc, mẹ thằng Tí vừa đi vào bếp vừa nói:

- Để con đi làm cơm. Ba ở lại ăn với tụi con nghen.
- Không, con. Chơi một chút rồi ba về.

Ba tụi nhỏ rót trà vào tách đưa cho ông già:

- Biết ba thích uống trà nên con có pha sẵn bình Ô long cho ba đây.
- Ờ...Cám ơn con!

Ông già hớp một hớp, đặt tách xuống, gật gù:

- Ừm...Ngon!

Rồi ông tiếp:

- Hồi nãy, ở ngoài Mac Do's, tự nhiên sao ba nhớ lại ba hồi nhỏ. Hồi đó, vì nghèo nên ba đâu có quà bánh gì để ăn. Ba chỉ biết có cơm nguội ăn với đường mía, loại đường cục đậm đen nhìn không thấy thềm mà khi cắn vô mùi mật mía thơm phức làm tươm nước miếng.

Ông già ngừng nói đưa tách lên môi hớp một hớp trà, làm như ông vừa bắt gặp lại vị ngọt đậm đà của cục đường đen và ông cần một hớp trà để đẩy đưa cho hậu vị... Người con ông ngồi đối diện, uống trà trong im lặng. Anh biết cha anh đang sống lại với dĩ vãng nên không dám làm xáo trộn giòng suy tư của cha. Ông già nói tiếp:

- Hồi thời đó bà ngoại của ba nấu cơm trong nồi đất, nhúm lửa bằng giãm bào, chụm bằng củi. Muốn cho lửa bắt phải hít hơi đầy phổi rồi dùng ống trúc mà thổi nhiều lần. Ống trúc đó gọi là “ ống thổi”. Khi sử dụng, phải để ý. Bởi vì ống thổi có một đầu sạch và một đầu dơ. Đầu sạch là đầu mà mình chụm môi kê vào để thổi, còn đầu dơ là đầu mà mình thọc vào chỗ có lửa. Đầu đó luôn luôn bị cháy nám đen và dính tro bụi. Người không biết, thổi ở đầu dơ, một lúc sau mồm mép dính lọ đen thui mà không hay!

Ông già khịt mũi cười rồi mới tiếp:

- Rồi phải đợi cơm sôi để hạ lửa, sớm một chút là cơm nhão, trễ một chút là cơm khê. Nấu cơm cực lắm chớ không phải như bây giờ nấu bằng nồi điện, chỉ cần nhận có cái nút!

Ông ngừng nói, cầm tách lên hớp mấy hớp trà. Ba thằng Tí cũng đẩy đưa:

- Như vậy mới là tiến bộ, chứ ba.
- Dĩ nhiên. Đó là điều cần thiết cho cuộc sống. Bây giờ mà bắt mấy bà mấy cô nấu cơm bằng nồi đất, bằng lửa củi... chắc họ nổi loạn! Ba muốn nhắc lại chuyện nấu cơm hồi trước là để cho con thấy trong hột cơm hồi đó có chút công sức của người nấu, có chút tình người làm cho hột cơm có giá trị hơn hột cơm “nhận nút” của thời bây giờ. Chỉ có vậy thôi.

Ông già ngừng nói, nhìn thằng con một chút rồi tiếp:

- Nhưng chuyện mà ba muốn nói ở đây là chuyện “cơm nguội”. Cơm nguội là một thứ chẳng có gì hấp dẫn! Cho dù nó có nằm trong nồi đất hay trong nồi điện gì, nó cũng không gọi thêm như tô phở hay tô mì. Nó không có chỗ đứng trong hàng quà bánh. Chẳng ai để ý tới nó hết! Vậy mà khi mình đói và chẳng có gì ăn thì cục cơm nguội lại trở thành “có giá”! Nó như loại bánh xe xơ-cua của xe hơi: bình thường chẳng ai nhìn đến, nhưng khi bị xẹp bánh mới thấy cái bánh xe-cua, dù đã mòn lẩn, thật hữu ích vô cùng.

Ông già lại ngừng nói, tự tay rót trà vào tách, chậm rãi như để cho thằng con có thời giờ” thắm “những gì ông muốn nói. Sau một hớp trà, ông tiếp:

- Con thấy không? Cục cơm nguội cũng có cái giá trị của nó đó chứ! Ngoài ra, khi ăn cục cơm nguội, đối với những ai chỉ biết nồi cơm điện chứ chưa từng biết cái nồi đất như tụi con chẳng hạn, thì cục cơm nguội chẳng gọi lên hình ảnh gì khác. Nhiều lắm là chỉ gọi lên hình ảnh cái bánh xe-cua thôi! Còn như đối với những người như ba, nhai cục cơm nguội là nhớ công ơn người thổi lửa nấu cơm nuôi mình. Nhai cục cơm nguội là nhớ cái gốc nghèo của mình. Cái gốc mà từ đó ba đã cố gắng vươn lên để về sau, ở Sài Gòn, tụi con mới có đủ thứ quà bánh bỏ vào bụng khi cần, và để bây giờ, ở đây, tụi thằng Tí thằng Tú mới có hamburger. Con thấy không? Cơm nguội đâu phải chỉ là cơm nguội!

Dứt lời, ông già đứng lên cầm tách trà uống một hơi. Ông đặt tách xuống rồi nhìn ra ngoài:

- Thôi, ba về kéo tối. Già rồi, mắt mũi đỡ lắm, con à.

Rồi ông hướng vào trong, nói lớn:

- Ông nội về nghe tụi con!

Tụi nhỏ ló đầu ra cửa buồng nói nửa tiếng Pháp nửa tiếng Việt “Au revoir Ông Nội”. Có tiếng mẹ chúng nó từ trong bếp vọng ra:

- Dạ! Ba về. Lái xe cẩn thận nghen ba!

Ra đến cửa, ông già đưa tay bắt tay thằng con. Anh ta cầm tay cha, vừa siết mạnh vừa nói:

- Cám ơn ba! Cám ơn!

Trong cái siết tay đó, hình như người con muốn nói lên một điều gì... Anh ta đưa ông già ra xe, đứng nhìn theo chiếc xe đi lẩn ra ngõ trong ánh hoàng hôn chập choạng. Xe đã đi khuất mà anh ta vẫn còn nhìn theo hướng đó, ân hận sao hồi nãy mình không nói được một lời gì để cho cha hiểu rằng mình thương cha vô cùng...thương vô cùng...

Trên đường về nhà, ông già lái xe chậm rãi. Hình ảnh cục cơm nguội vẫn còn vờn vẩn đâu đó ở trong lòng. Bỗng ông thở dài, lẩm bẩm: “*Mình, bây giờ, cũng chỉ là một thứ cơm nguội đối với các con. Tụi nó chỉ phone tới, khi nào tụi nó cần...*”

Con đường trước mặt ông sao thấy như dài thăm thẳm...

Tiêu Tử